

סיפור דמיוני?

פלג אחד — המרכז החופשי — התפלג מחרות ב- 1966, ואז אימץ לעצמו את רעיון השיטה האזורית, רק כדי להוכיח שהוא שונה, ומודרני יותר, ממיפלגת-האם. בראש הפלג עמד איש שאפתן אך שיטחי, שהפריז בהערכת כישורונותיו אף יותר מן המקובל בין פוליטיקאים. הוא היה בטוח שיוכל להיבחר תמיד באופן אישי באזור בחירות — אמונה שהתנפצה על סלע המציאות בבחירות של ינואר 1975, כשקיבל 0.3% של הקולות באזור-הבחירה שלו (הרצליה).

כשנתברר לשני אנשי המרכז החופשי שקולותיהם יכריעו בהצבעה הראשונה, עשו ניסיון פאתטי להשיג משהו תמורתם. כל אשר השיגו הוא הבטחה חסרת-תוכן ש"ישתפו אותם" בתהליכי חקיקת החוק. מאז נודיע-עדשים

התהליך שהפך את מדינת ישראל, בשנות ה-70 של המאה ה-20, לדיקטטורה של מיפלגה אחת, לא נולד ביום אחד. המיפלגה עצמה — "האיחוד הסוציאליסטי הישראלי" — קמה רק בשלב האחרון של תהליך זה.

יתכן מאוד שהתאריך הקובע הוא 12 ביוני 1972, היום שבו קיבל הפרלמנט הישראלי בסעם הראשונה הצעת-חוק להנהגת מה שנקרא אז, "בחירות אזוריות יחסיות".

לכן כדאי, אולי, לנתח ביתר פירוט את אשר התרחש באותו יום גורלי, לפני שנעבור לניתוח המאורעות שבאו בעיקבותיו בשנים שלאחר מכן.

הפלא הגדול הוא איך נתקבל החוק בכלל. בפרלמנט של אז לא היה רוב ל"מיפלגת העבודה" (מיפלגת-

והצביע זאב עם כבש

המפורסם של עשיר, לא השיג איש תמורה עלובה יותר עבור זכויותיו.

דבריו של איש המרכז החופשי באותו ויכוח נקראים כיום כמו פארודיה, נציג פלג חסר-ערך זה, שהתפלג ממיפלגה גדולה ללא שום סיבה מדינית או רעיונית, מתוך אמביציה אישית גרידא. דיבר נגד פילוגים, בזכות קום מיפלגות גדולות ומאוחדות.

לא פחות מזה היה פלג קטן אחר — הרשימה הממלכתית. פלג זה התפלג ממיפלגת רפ"י, שהתפלגה ממפא"י — והוא עצמו התפלג בכנסת. אולם דובריו העלו על גס את השיטה האזורית, כתרופה למניעת פילוגים, ולמניעת קיומן של מיפלגות קטנות.

מדוע עשה מעשה תמהוני כזה? גם לכך היו סיבות פסיכולוגיות, ולא פוליטיות. כל הפילוגים האלה בוצעו על-רקע הסיסמה של בחירות אזוריות. הפלג נכנס לכנסת בשמו של דויד בן-גוריון, שהתפלג ממנו כעבור זמן קצר, ולא היה נעים לאנשי הפלג להפטר את התורה הבן-גוריונית. מה גם שמילבד שמו של בן-גוריון לא היה להם דבר שיצדיק את קיומם העצמאי.

לכן הצביעו, יחד עם המרכז החופשי, כעד שיטה שנודעה לחסל אותם — הצבעה המזכירה במיקצת את הצבעת הצירים הדמוקרטיים ברייכסטאג הגרמני למען "חוק ההסמכה", שמסר לאדולף היטלר את הסמכות לחסל את הדמוקרטיה הגרמנית.

הכבשים: אנשים

של רוח

ל מייפדת העבודה היו באותו יום 44 קולות (אחד, אליהו ששון, היה חולה מדי מכדי שאפשר היה להביאו. שלושה — יצחק בן-אורון, משה כרמל ושושנה ארבלי-אלמוזלינו — נמנעו או נעדרו באופן הפגנתי, למרות כל האימים, מתוך הערכה נכונה של גודל הסיכנה).

על כך נוספו 7 ליברלים, 4 גרורים ערביים שאיש לא שאל אותם לדעתם, 3 אנשי הרשימה הממלכתית ו-2 אנשי המרכז החופשי. בסך-הכל: 60.

מניין בא הקול ה-61, המכריע? הוא היה שייך למאיר אביווהר, האיש שהתפלג מה-רשימה הממלכתית, שהתפלגה מרפ"י, שהתפלגה ממפא"י, אביווהר אמר שהוא מתנגד לפילוגים, ודוגל בשיטה האיזורית כדי לתת מנופול למיפלגות גדולות.

אולי יותר מכל המצביעים האחרים, היה הד"ר אבי-והר, מרצה לסוציולוגיה, אופייני למחנה הגדול של ה"כבשים" שמחוץ לפרלמנט — כל אנשי-הרוח הטובים, שחיו בעולם התיאוריות, והיו זרים לחלוטין לעולם המציאות הפוליטית. הם שהכשירו את הקרקע לניצחון הזאבים — והפכו לאחר מכן לקורבנותיהם הראשונים.

אנשי-רוח אלה קראו את כל הספרים, ידעו היטב מה התרחש בבריטניה ובארצות-הברית, והעתיקו מציאות זו בדמיונם למדינת ישראל. הם התעלמו מאופי מיפלגת השלטון הישראלית ומנהיגיה, ומן המציאות החברתית ששררה בארץ מיוחדת זו.

הם מאסו במציאות הפוליטית ששררה בארץ, אך היו עצלניים ופחדניים מדי מכדי לשנות אותה על-ידי פעולה פוליטית. נוח היה להם להאמין כי ישנה תרופת-פלא, בצורת שיטת-בחירות, שתראש את כל המחלות ללא מאמץ. הם גם התפתו לחשוב כי בבחירות "אישיות" ירוצו המיפלגות אחריות ויציעו להם כסאות בטוחים בכנסת — בהתעלמם מן הניסיון בארצות אחרות, שהוכיח כי הכסאות שמורים תמיד לעסקני-מיפלגות אפרים ובטוחים.

כיום, אחרי עשר שנים, אפשר לקרוא רק בעצב את דבריהם של ה"כבשים", שחגגו את "הניצחון ההיסטורי" באותו יום ביולי 1972, — מבלי שהבינו שלמעשה הן נמצאות כבר בין מלחעות הזאבים. הזאבים לא חגגו. הם היו עסוקים. הם שחרו לטרף.

האם של האיחוד הסוציאליסטי). מבין 120 חברי-הכנסת, היו לה רק 49, וגם מבין אלה התנגדו רבים לשיטה המוצעת.

הזאבים: לחסל

את האחרים

אין, אם כן, הושג רוב להצעה, שמטרתה העיקרית והגלויה הייתה לחסל את כל שאר המיפלגות של הרפובליקה התלאביבית? (הכינוי, "הרפובליקה התלאביבית", על מישקל, "הרפובליקה הווימאריית", הודבק על-ידי ההיסטוריונים למישטר שהיה קיים אז בישראל, מפני שעל עצמאותה הוכרו במוזיאון תל-אביב, יש הקוראים לה גם "הרפובליקה הראשונה", להבדיל מן "הרפובליקה השנייה" שהוקמה עם הפיכת ישראל לדמוקרטיה עממית ב-1978).

ניתן לומר שהרוב המיקרי נוצר על-ידי קואליציה של זאבים וכבשים.

הזאבים היו מנהיגי מיפלגת-העבודה, שידעו כי לא יוכלו להגשים את מאווייהם ולהשתלט כליל על המדינה, כל עוד שורר בה מישטר של בחירות יחסיות. בשבע מערכות-בחירות הוכיח הציבור הישראלי שהוא פוחד להנחיל רוב מוחלט למיפלגה זו.

עוד בראשית ימי המדינה החליט על כן מנהיגה, דויד בן-גוריון, לשנות את שיטת-הבחירות כדי להפוך את המיעוט שלו לרוב בפרלמנט. רעיון זה חזר וביצבץ בצמרת המיפלגה, עד שלבש עור וגידים באמצע 1972. עובדה מזרה היא שרבים מאנשי מיפלגה זו, שחזו מראש לאן יובילו הדברים, לא התכוונו כלל להגשים את ההצעה. היא נכללה במצע המיפלגה כימעט במיקרה, כאשר הציע פלג בלתי-חשוב של המיפלגה, בעידוד הבוסים האמיתיים שלה, להגיש את הצעת-החוק, לא התנגד לכך איש בחוקף, מפני שהמתנגדים בתוך המיפלגה היו משוכנעים כי אין לה שום סיכוי לעבור בכנסת.

מזימת "הזאבים" ניתנה לכביצוע רק בעזרת ה"כבשים" — וזו באה כאפתעה לרבים.

הכבשים: איזולת

הליברלים

התנהגות הכבשים באותו יום היא כה מזרה, עד שקשה להסבירה באופן הגיוני.

בראש מחנה הכבשים עמדו חברי המיפלגה הליברלית הימנית, הם מילאו בהריסת, "הרפובליקה התלאביבית" את אותו התפקיד שמילאו עמיתיהם הגרמניים בהריסת "הרפובליקה הווימאריית".

הפלירט של הליברלים עם שיטת-הבחירות האזורית התחיל בשעה שמיפלגה זו עמדה לבדה, ולא היה לה סיכוי לגדול, או צץ בלב כמה מראשיה הרעיון שאם תונהג שיטה אזורית, יצטרכו שאר הכוחות הימניים, ובייחוד תנועת-החרות, להתאחד עימה. באיחוד זה, כך קיוו, תגבר יד הליברלים, מפני שרק למועמדים מתונים יהיה סיכוי להיבחר עם פי שיטה זו. ביחוד של חרות והליברלים, כך הם חשבו, צטרף חרות לוותר ברוב המקומות לטובת המועמדים הליברלים.

ב-1972 כבר הייתה מחשבה תמימה זו אנאכרוניסטית, כי בינתיים קם גוש גח"ל, שאחד את שתי המיפלגות, ואנשי חרות שלטו בו. אנשי חרות עצמם הפכו "סאלורניים", אחרי השתתפותם בממשלה של "ליכוד לאומי", ולא הייתה שום סיבה להניח כי יוותרו בעתיד לטובת מועמדים ליברליים, שהיו בדרך כלל אפרוריים וחסרי-עניין.

אולם הליברלים לא הבינו המצב שנוצר, ופעלו מתוך

אינרציה. הם רצו לעשות מעשה כלשהו, שיוכיח שהם מהווים עדיין כוח עצמאי, ושאינם משועבדים לאנשי חרות. המנהיג החדש, אלימלך רימלט, רצה להוכיח את מנהיגותו ועצמאותו. מכל מעשי-האיזולת שנעשו באותו יום, יתכן שזה היה המעשה האווילי ביותר.

הדבר לא היה קט, אולי, ולוא השתעשעו הליברלים באשלייה מסוימת. מכיוון שהחוק לא יכול היה לעבור באותו יום בלי קולותיהם, חשבו כי גם בשלבים הבאים

נאח

אורי אבנרי

לא יוכל להתקבל בעדיהם. הם סברו שהם עושים מעשה תמים ובלתי-מסוכן, כשהם מעבירים חוק הצהרתי ללא תוכן מעשי.

הם לא הבינו שאחרי שלב ראשון זה, תוכל מיפלגת-השלטון למצוא לה שותפים אחרים להמשך התהליך.

הכבשים: פסיכים

ואבולבליים

מזרה עוד יותר הייתה התנהגותם של ה"כבשים" האחרים — הסיעות הקטנות שנתנו יד למזימה.